

УДК 378.014.3:005.32

DOI 10.32755/sjeducation.2026.01.256

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ БІЗНЕС-ПАРТНЕРСТВА ЯК ЧИННИК ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Потапчук Тетяна Володимирівна,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії

та методики дошкільної і спеціальної освіти,

*Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

(76025, Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57,

e-mail: tatvolod@ukr.net)

ORCID: 0000-0003-1680-6976;

Макарук Ольга Любомирівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології,

Коломийський навчально-науковий інститут

*Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

(76025, Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57,

e-mail: olga.glovatska@ukr.net)

ORCID: 0000-0002-2894-077X

У статті розкрито організаційно-педагогічні умови діяльності закладів професійної освіти на основі бізнес-партнерства як чинника підвищення якості підготовки фахівців. У роботі з'ясовано форми та методи взаємодії освітніх установ і підприємств, нормативно-правове забезпечення партнерства, а також практичні аспекти реалізації співпраці в підготовці студентів до професійної діяльності.

Доведено, що практична значущість договірних відносин полягає у формалізації співпраці між закладом освіти та підприємством, визначенні термінів, профілю підготовки, кількості студентів та умов проходження практики. Договірні механізми забезпечують безпечні умови роботи студентів, доступ до матеріальної, наукової та виробничої бази підприємства, а також організують процес практичного навчання на високому рівні.

З'ясовано роль наставництва й методичної підтримки, що передбачає призначення досвідчених менторів і викладачів, які супроводжують студентів під час практики, надають методичну допомогу та контролюють дотримання трудової дисципліни. Це дозволяє ефективно поєднати теоре-

тичну підготовку та практичні навички, забезпечуючи формування професійної компетентності студентів.

Доведено взаємну вигоду партнерства, оскільки студенти набувають практичного досвіду та знайомляться з реальними виробничими ситуаціями, заклади освіти підвищують якість освітніх програм, а підприємства отримують підготовлених фахівців, здатних ефективно працювати у виробничому середовищі. Партнерство стимулює обмін інноваційними підходами, сучасними технологіями та методиками навчання між освітніми установами й бізнесом.

З'ясовано, що системне бізнес-партнерство сприяє підвищенню якості підготовки фахівців, формуванню практичних компетенцій, адаптивності випускників до умов реального виробництва та комплексній підготовці кваліфікованих кадрів. Результати дослідження можуть бути використані під час розроблення освітніх програм, формування політики закладів професійної освіти щодо співпраці з бізнесом та визначення стратегічних напрямів розвитку професійної освіти.

Ключові слова: бізнес-партнерство, заклади професійної освіти, підготовка фахівців, практична підготовка, наставництво, організаційно-педагогічні умови, договірні відносини, методична підтримка.

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS' ACTIVITIES BASED ON BUSINESS PARTNERSHIPS AS A FACTOR IN IMPROVING THE QUALITY OF SPECIALIST TRAINING

Potapchuk Tetiana,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Theory and Methodology
of Preschool and Special Education,

Vasyl Stefanyk Carpathian National University
(57 Shevchenko Street, Ivano-Frankivsk, 76025, Ukraine,
e-mail: tatvolod@ukr.net)

ORCID: 0000-0003-1680-6976;

Makaruk Olga,

PhD of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of Philology,
Kolomyia Educational and Scientific Institute of
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
(57 Shevchenko Street, Ivano-Frankivsk, 76025, Ukraine,
e-mail: olga.glovatska@ukr.net)

ORCID: 0000-0002-2894-077X

The article explores the organizational and pedagogical conditions of vocational education institutions' activities based on business partnerships as a

factor in improving the quality of specialist training. The study clarifies the forms and methods of interaction between educational institutions and enterprises, the legal and regulatory framework of partnerships, as well as the practical aspects of implementing cooperation in preparing students for professional activity.

It has been demonstrated that the practical significance of contractual relations lies in formalizing cooperation between an educational institution and an enterprise, defining terms, training profiles, the number of students, and the conditions for internships. Contractual mechanisms ensure safe working conditions for students, provide access to the enterprise's material, scientific, and production resources, and organize the practical training process at a high level.

The role of mentorship and methodological support has been clarified, which involves the appointment of experienced mentors and instructors who accompany students during internships, provide methodological assistance, and monitor compliance with labor discipline. This allows for the effective combination of theoretical preparation and practical skills, ensuring the development of students' professional competence.

The mutual benefits of partnership have been demonstrated, as students gain practical experience and become familiar with real production situations, educational institutions improve the quality of their programs, and enterprises receive well-prepared specialists capable of working effectively in the production environment. Partnerships also stimulate the exchange of innovative approaches, modern technologies, and teaching methods between educational institutions and businesses.

It has been established that systematic business partnerships contribute to improving the quality of specialist training, developing practical competencies, enhancing graduates' adaptability to real production conditions, and ensuring comprehensive preparation of qualified personnel. The results of this study can be used in the development of educational programs, in shaping the policies of vocational education institutions regarding cooperation with business, and in determining strategic directions for the development of vocational education.

Key words: *business partnership, vocational education institutions, specialist training, practical training, mentorship, organizational and pedagogical conditions, contractual relations, methodological support.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими структурними змінами економіки, динамічним розвитком ринку праці, євроінтеграційними орієнтирами державної освітньої політики та зростанням вимог роботодавців до якості підготовки фахівців. У цих умовах система професійної освіти потребує здійснення комплексу невідкладних заходів системного характеру, спрямованих на оновлення змісту, форм і механізмів

мів її функціонування відповідно до актуальних і перспективних потреб соціально-економічного розвитку.

Незважаючи на наявні реформаторські кроки, сучасний стан діяльності закладів професійної освіти значною мірою не відповідає запитам реального сектора економіки. Це виявляється у застарілій матеріально-технічній базі, обмеженому використанні сучасних виробничих технологій в освітньому процесі, фрагментарності взаємодії з роботодавцями, а також відсутності ефективних механізмів прогнозування потреб регіональних ринків праці у кваліфікованих кадрах. Як наслідок, зберігається розрив між результатами професійної підготовки випускників і практичними вимогами їхньої майбутньої професійної діяльності.

У стратегічному вимірі розвиток професійної освіти в Україні потребує системного, мультиаспектного та багатовимірного підходу, що передбачає поєднання державного управління з принципами децентралізації, урахування регіональних соціально-економічних особливостей та активне залучення суб'єктів бізнесу до процесів підготовки кадрів. Особливого значення набуває адаптація освітніх програм до сучасних і прогнозованих потреб ринку праці, забезпечення їх гнучкості, практичної спрямованості та відповідності професійним стандартам. У цьому контексті ключовою умовою ефективною діяльності закладів професійної освіти стає розвиток бізнес-партнерства як форми системної, взаємовигідної та довгострокової взаємодії між освітніми закладами, роботодавцями, органами влади та іншими соціальними партнерами. Бізнес-партнерство відкриває можливості для спільного визначення змісту професійної підготовки, участі роботодавців у розробленні та оновленні освітніх і професійних стандартів, організації дуальної форми навчання, впровадження незалежної експертизи освітніх програм, а також модернізації матеріально-технічної бази закладів професійної освіти відповідно до сучасних виробничих вимог.

Разом з тим ефективна реалізація бізнес-партнерства потребує створення належних організаційно-педагогічних, економічних і управлінських умов. Йдеться, зокрема, про форму-

вання дієвої системи фінансово-економічних стимулів і податкових механізмів для залучення ресурсів роботодавців і приватного сектора до інвестування розвитку професійної освіти, наукової та інноваційної діяльності; удосконалення нормативно-правового забезпечення партнерської взаємодії; розбудову ефективних моделей комунікації та соціального діалогу між освітою і бізнесом.

Отже, актуальність дослідження зумовлена наявною суперечністю між зростаючою потребою економіки у кваліфікованих, конкурентоспроможних кадрах та недостатньо сформованими умовами діяльності закладів професійної освіти на основі бізнес-партнерства. Це об'єктивно зумовлює необхідність теоретичного осмислення й обґрунтування комплексу організаційно-педагогічних умов, що забезпечують ефективне функціонування та розвиток закладів професійної освіти в тісній взаємодії з бізнес-середовищем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток бізнес-партнерства в системі професійної освіти формує новий науковий контекст дослідження організаційно-педагогічних умов підготовки фахівців, у межах якого актуалізуються соціальні, управлінські та економічні аспекти функціонування закладів професійної (професійно-технічної) освіти. У сучасних умовах модернізації освітньої галузі особливої ваги набуває обґрунтування соціального партнерства як ефективної технології реалізації державної освітньої політики, інструменту управління розвитком професійної освіти та чинника підвищення якості професійної підготовки здобувачів освіти [6; 8].

Проблеми управління освітою як цілісною соціально-педагогічною системою висвітлено у працях вітчизняних учених В. Андрущенко [1], В. Бикова [2], Г. Дмитренка [5], В. Кременя [6], О. Савченко [9] та інших. У їхніх дослідженнях розкрито теоретико-методологічні засади освітнього менеджменту, стратегічні напрями розвитку освіти, механізми забезпечення якості та інноваційного розвитку закладів освіти в умовах суспільних трансформацій.

Окрему групу наукових праць становлять дослідження, присвячені управлінню закладами професійної (професійно-

технічної) освіти. У працях Ю. Вітренка [2], Н. Ничкало [8], В. Радкевич [9] обґрунтовано специфіку організаційної структури, управлінських функцій та кадрового забезпечення закладів професійної освіти, акцентовано увагу на необхідності їх тісної взаємодії з ринком праці та роботодавцями.

Науковий інтерес до проблеми соціального партнерства в освіті представлений у працях В. Будника, А. Гриценка, Н. Діденко, Т. Ляшенко, В. Пархоменка, Г. Семигіної, А. Сіленка, А. Хорунжої та інших дослідників. У цих роботах соціальне партнерство розглядається як форма узгодження інтересів держави, бізнесу та освітніх інституцій, що забезпечує стійкий розвиток професійної освіти, підвищення її соціальної та економічної ефективності.

Значний науковий доробок у дослідженні міжсекторальної взаємодії та партнерських моделей належить закордонним ученим, зокрема М. Геррарду, С. Грімсею, М. Льюїсу, В. Сміту, І. Еськомбі, А. Лінхарду, У. Больцу [12–14]. Представники західної наукової думки аналізують бізнес-партнерство як інструмент сталого розвитку, механізм підвищення конкурентоспроможності освітніх систем та ефективний засіб узгодження освітніх програм з потребами економіки.

Проблеми міжсекторного соціального партнерства як конструктивної взаємодії державного, приватного та громадського секторів розкрито у працях Т. Біркланда, Дж. Веббера, А. Вейра, А. Лоуренса, А. Сміта, А. Вілсона, А. Френка, К. Чарлона [15–17]. Учені підкреслюють, що партнерські взаємини у сфері освіти сприяють підвищенню якості підготовки фахівців, розвитку практико-орієнтованого навчання та формуванню професійних компетентностей, затребуваних сучасним ринком праці.

Водночас аналіз наукових джерел засвідчує, що, попри значний інтерес учених до проблем управління та соціального партнерства, питання організаційно-педагогічних умов діяльності закладів професійної освіти на основі бізнес-партнерства залишаються недостатньо систематизованими. Це зумовлює необхідність подальшого поглиблення теоретичних і методологічних підходів до розроблення ефективних моделей взає-

модії закладів професійної освіти з бізнес-середовищем як чинника забезпечення якості підготовки фахівців.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та аналіз організаційно-педагогічних умов діяльності закладів професійної освіти на основі бізнес-партнерства як чинника забезпечення якості підготовки конкурентоспроможних фахівців відповідно до потреб сучасного ринку праці та соціально-економічного розвитку регіонів.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах соціально-економічних трансформацій та реформування освітньої галузі система професійної освіти потребує переосмислення традиційних підходів до організації освітнього процесу та управління діяльністю закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Науковці наголошують, що ефективність підготовки фахівців значною мірою залежить від здатності закладів професійної освіти інтегруватися в соціально-економічне середовище та вибудовувати сталі партнерські зв'язки з роботодавцями й бізнес-структурами [4; 7; 11].

Бізнес-партнерство в системі професійної освіти розглядається як інноваційна модель взаємодії освіти та ринку праці, що сприяє підвищенню якості освітніх послуг, модернізації змісту професійної підготовки та формуванню конкурентоспроможного людського капіталу [5; 6]. Його ключовою метою є створення сприятливого освітньо-виробничого середовища для розвитку й успішної професійної реалізації всіх зацікавлених сторін, а також формування місцевих професійних спільнот, що функціонують на засадах партнерства та взаємної відповідальності.

Важливу роль у реалізації бізнес-партнерства відіграють ресурсні центри, навколо яких об'єднуються заклади професійної освіти, підприємства, органи місцевого самоврядування та громадські організації. Такі центри забезпечують концентрацію сучасної матеріально-технічної бази, сприяють упровадженню інноваційних освітніх технологій і створюють умови для практико-орієнтованого навчання здобувачів освіти [11]. У наукових працях підкреслюється, що діяльність ресурсних центрів є важливим організаційно-педагогічним чинником

підвищення якості професійної підготовки та адаптації випускників до реальних умов виробництва [7; 8].

Однією з ключових організаційно-педагогічних умов діяльності закладів професійної освіти на основі бізнес-партнерства є відповідність освітніх та освітньо-професійних програм актуальним і прогнозованим потребам ринку праці. Такі програми мають поєднувати ґрунтовну теоретичну підготовку з набуттям практичного досвіду в реальних умовах виробничої діяльності, що забезпечується шляхом стажування, дуальної форми навчання, виробничої практики безпосередньо на робочих місцях [12; 14].

Науковці акцентують увагу на важливості раннього залучення здобувачів освіти до професійної діяльності, що сприяє формуванню професійної ідентичності, розвитку відповідальності та мотивації до навчання [13; 15]. У цьому контексті бізнес-партнерство створює можливості для безперервного оновлення змісту освіти, узгодження результатів навчання з вимогами роботодавців і підвищення практичної цінності професійної підготовки.

Поряд з фаховими компетентностями сучасні освітні програми закладів професійної освіти мають бути зорієнтовані на розвиток так званих «м'яких» навичок, зокрема навичок командної роботи, ефективної комунікації, управління часом, критичного мислення та здатності до професійної мобільності. Дослідники зазначають, що саме інтеграція «м'яких» навичок у зміст професійної підготовки суттєво підвищує конкурентоспроможність випускників і сприяє їх успішній адаптації на ринку праці [16; 17].

Важливою складовою організаційно-педагогічних умов діяльності закладів професійної освіти на засадах бізнес-партнерства є також надання супутніх освітніх і соціальних послуг, зокрема кар'єрного консультування, сприяння працевлаштуванню, професійного супроводу випускників. Такі послуги посилюють соціальну місію професійної освіти і сприяють сталому розвитку місцевих громад [6; 10].

Проблема підготовки конкурентоспроможних випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти набуває

особливої актуальності в умовах реформування системи управління освітою. Експерти наголошують на необхідності децентралізації управління, оптимізації мережі закладів професійної освіти, удосконалення механізмів фінансування та нормативно-правового забезпечення, а також підвищення якості освітніх послуг [4; 8; 9].

У цьому контексті бізнес-партнерство виступає ефективним інструментом модернізації діяльності закладів професійної освіти, забезпечення їх фінансової стійкості, підвищення управлінської ефективності та якості підготовки фахівців. Саме тому подальше наукове осмислення організаційно-педагогічних умов реалізації бізнес-партнерства є важливим завданням сучасних педагогічних досліджень.

Партнерство визначається як форма взаємовигідних відносин між двома або більше організаціями чи інститутами, що при цьому зберігають власну незалежність і самостійність. Воно реалізується через стабільні, взаємно узгоджені взаємини, спрямовані на досягнення спільних цілей, ресурсне об'єднання та реалізацію взаємних інтересів [5; 6]. Партнерство може існувати на різних рівнях і в різних сферах, однак ключовим є забезпечення взаємної користі та дотримання принципів автономії, прозорості та відповідальності.

Одним із механізмів партнерства є міжсекторальна взаємодія, що реалізується у співпраці органів влади, бізнесу та громадян у процесі формування демократичного суспільства на основі цінностей свободи, прав людини та верховенства закону. Така взаємодія визначається як сукупність взаємних стосунків інститутів влади, бізнесу та громадських груп щодо реалізації своїх інтересів у соціумі [1; 10]. Міжсекторальне партнерство, яке об'єднує державні органи, бізнес і громадські інституції, є основою для розвитку суспільної кооперації і формування умов для сталого розвитку економіки й освіти.

Партнерство може набувати різних форм залежно від сфери та мети взаємодії. До основних видів партнерства належать: державне партнерство, що передбачає взаємодію органів влади з іншими соціальними партнерами; приватне партнерство, що реалізується між комерційними організаціями; громадське

партнерство, спрямоване на співпрацю громадських організацій і територіальних громад; а також змішані форми партнерства, які поєднують різні сектори для досягнення спільних цілей [6; 11]. У системі професійної освіти особливого значення набуває соціальне партнерство, що спрямоване на узгодження інтересів закладів освіти, роботодавців, профспілок, підприємств та органів служби зайнятості для забезпечення підготовки кваліфікованих фахівців [1; 5].

Бізнес-партнерство є специфічною формою міжсекторального партнерства і передбачає стратегічну взаємодію закладів освіти та роботодавців. Воно спрямоване на підвищення якості підготовки фахівців, відповідність освітніх програм потребам ринку праці, а також на спільне виконання соціально-економічних завдань у регіонах. Заклади професійної освіти та бізнес-партнери спільно формують навчальні плани, організують виробничу практику, впроваджують дуальне навчання, розробляють освітні й інноваційні проекти та спільно фінансують їх реалізацію [12; 14].

Правові засади міжсекторального та бізнес-партнерства в Україні регламентуються Конституцією України, Цивільним і Господарським кодексами, Законом України «Про державно-приватне партнерство», Законом України «Про освіту» та іншими нормативними актами, а також міжнародними договорами. Згідно із Законом України «Про державно-приватне партнерство» підготовка кваліфікованих фахівців здійснюється на основі спільної діяльності та взаємодії закладів професійної освіти з роботодавцями, що дозволяє закладам стати соціально відповідальними партнерами й отримати реальних замовників кадрів.

Практичні форми бізнес-партнерства у сфері професійної освіти охоплюють спільне фінансування та розвиток закладів освіти і баз практичної підготовки, створення інноваційних центрів, технопарків та бізнес-інкубаторів на базі закладів освіти, розроблення сучасних технологій професійного навчання та впровадження спільних програм практичної підготовки і стажування [13; 15]. Соціальне партнерство у професійній освіті виникло зі зміною форм власності і спрямоване на

максимальне узгодження інтересів усіх учасників процесу підготовки фахівців, включно з державними органами, роботодавцями, профспілками, підприємствами різних форм власності та служби зайнятості [1; 5].

Основними напрямками соціального партнерства між закладами професійної освіти та підприємствами є визначення потреб ринку праці щодо кількості та кваліфікації учнів, організація виробничої практики і стажування, залучення фахівців підприємств до розроблення навчальних планів і програм, проведення профорієнтаційної роботи та забезпечення педагогічного колективу інформацією про стан ринку праці, а також врахування вимог роботодавців до змісту підготовки кваліфікованих робітників [6; 10; 15].

Одже, партнерство і бізнес-партнерство виступають ключовими механізмами підвищення ефективності закладів професійної освіти, інтеграції освіти з виробництвом та забезпечення підготовки конкурентоспроможних фахівців у сучасних соціально-економічних умовах.

Водночас ефективна реалізація цих форм взаємодії можлива лише за наявності чітко визначених організаційно-педагогічних умов, які забезпечують синхронізацію освітніх процесів, ресурсів закладу та потреб роботодавців.

Ефективність бізнес-партнерства у професійній освіті значною мірою визначається організаційно-педагогічними умовами, які створюють основу для інтеграції освітніх процесів з виробничими та соціальними потребами регіону. До таких умов належать системність управління навчальним процесом, наявність сучасної матеріально-технічної бази, кадрове забезпечення та науково-методичне супроводження, а також структуроване поєднання теоретичної і практичної підготовки здобувачів освіти [4; 7; 11].

Педагогічне забезпечення бізнес-партнерства передбачає формування навчальних програм, які не лише відповідають державним стандартам професійної освіти, а й враховують реальні потреби роботодавців та особливості локального ринку праці. Такі програми мають передбачати комплексний підхід до навчання, який поєднує класичну теоретичну підготов-

ку, практичну діяльність на базі підприємств і виробничих майстерень, а також розвиток «м'яких» компетентностей: комунікаційних навичок, вміння працювати в команді, критичного мислення, тайм-менеджменту та адаптивності до змін [12; 14; 16]. Роль освітніх програм у бізнес-партнерстві не обмежується підготовкою фахових знань. Вони є інструментом узгодження очікувань учасників партнерства: закладів освіти, роботодавців та органів управління освітою. Програми визначають ключові компетентності, яких очікують роботодавці, і водночас формують педагогічні підходи, що дозволяють здобувачам освіти набутти практичного досвіду, опанувати інноваційні технології та адаптуватися до швидкозмінного виробничого середовища [5; 6; 13]. Суттєвим елементом організаційно-педагогічних умов є забезпечення інтеграції освітніх програм з діяльністю ресурсних центрів та підприємств-партнерів. Це передбачає спільне планування навчального процесу, організацію виробничих практик, проведення стажувань та проєктної діяльності, а також залучення фахівців підприємств до викладання окремих дисциплін та методичного супроводу [12; 15]. Така взаємодія сприяє підвищенню якості підготовки, адаптивності випускників до вимог сучасного ринку праці та формуванню умов для безперервного професійного розвитку. Крім того, освітні програми, розроблені на засадах бізнес-партнерства, мають охоплювати супутні сервіси, що забезпечують соціальну підтримку учнів і випускників: професійне консультування, допомогу у працевлаштуванні, розвиток кар'єрних компетентностей, інформаційне та методичне забезпечення [6; 10]. Це дозволяє закладам професійної освіти виконувати не лише освітню, а й соціальну функцію, забезпечуючи сталий розвиток професійних спільнот і регіонів загалом.

На нашу думку, організаційно-педагогічні умови й адаптовані освітні програми виступають основним механізмом реалізації бізнес-партнерства, що забезпечує ефективну взаємодію освіти і виробництва, підвищує якість підготовки фахівців та сприяє формуванню конкурентоспроможного, соціально відповідального професійного середовища.

Реалізація організаційно-педагогічних умов у закладах професійної освіти на засадах бізнес-партнерства потребує впровадження конкретних механізмів, які забезпечують системність, ефективність і сталість взаємодії з партнерами. До таких механізмів належать:

– **Структурне планування освітнього процесу** передбачає розроблення навчальних планів і програм у тісній співпраці з роботодавцями, що дозволяє інтегрувати практичну підготовку та виробничі практики безпосередньо в навчальний процес. Це сприяє відповідності професійної підготовки реальним потребам ринку праці [12; 14].

– **Інтеграція ресурсних центрів та підприємств-партнерів** – цей механізм передбачає використання матеріально-технічної бази партнерів, організацію дуального навчання, стажування, проектну діяльність та участь фахівців підприємств у викладанні окремих дисциплін. Така взаємодія дозволяє здобувачам освіти набувати актуальних практичних компетентностей [15].

– **Формування комплексних освітніх програм з розвитком «м'яких» навичок:** програми мають передбачати розвиток комунікативних здібностей, критичного мислення, командної роботи й адаптивності до професійних змін, що забезпечує підвищення конкурентоспроможності випускників [16; 17].

– **Спільне фінансування та інвестування в навчально-виробничі проекти,** де бізнес-партнери та заклади освіти можуть спільно створювати інноваційні центри, технопарки, бізнес-інкубатори і спеціалізовані навчальні лабораторії, що забезпечує оновлення освітньої бази та впровадження нових технологій професійного навчання [13].

– **Науково-методичне супроводження процесів підготовки фахівців,** де механізм передбачає спільне розроблення методичних матеріалів, проведення тренінгів для педагогів і наставників від підприємств, аналіз результатів навчання та коригування освітніх програм відповідно до змін у професійній сфері [5; 6].

– **Організація супутніх соціальних та освітніх послуг стосується** професійного консультування, допомоги у працев-

лаштуванні, підтримки кар'єрного розвитку випускників та інформаційного забезпечення учнів і педагогів щодо актуальних потреб ринку праці. Це забезпечує комплексну соціальну і професійну підтримку учасників процесу та підсилює роль закладів освіти як соціальних інститутів [10].

– **Моніторинг та оцінювання ефективності партнерства** передбачає систематичне відстеження результатів реалізації бізнес-партнерства, оцінку досягнення навчальних цілей, аналіз професійної підготовки випускників і зворотний зв'язок від роботодавців. Цей механізм забезпечує адаптивність освітніх програм і дозволяє оперативно реагувати на зміни у виробничій та соціальній сферах [11].

Застосування зазначених механізмів створює комплексне середовище для ефективної взаємодії закладів професійної освіти з бізнесом та іншими соціальними партнерами, підвищує якість підготовки фахівців, сприяє розвитку їхніх професійних і «м'яких» компетентностей та забезпечує конкурентоспроможність випускників на сучасному ринку праці [5; 7; 17].

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, проведені теоретичні дослідження показали, що взаємодія бізнесу та закладів професійної освіти переважно реалізується через оформлення договірних відносин, які визначають рамки практичної підготовки студентів [3; 9]. Договір фіксує кількість практикантів, термін дії, профіль підготовки та конкретні напрями співпраці. Він також гарантує студентам під час проходження практики безпечні умови праці на робочих місцях, що забезпечується обов'язковими інструктажами з охорони праці та необхідною документацією, а за потреби – додатковим навчанням безпечних методів виконання професійних завдань.

У рамках співпраці роботодавець забезпечує студентів кваліфікованими спеціалістами-наставниками, здатними продемонструвати сучасні технології та поділитися накопиченим професійним досвідом. Договірні умови передбачають можливість студентів використовувати лабораторії, майстерні, кабінети, бібліотечні ресурси та внутрішню документацію організації для виконання індивідуальних завдань згідно з

офіційною програмою практики. Такий підхід дозволяє поєднувати теоретичну підготовку та практичні навички, створюючи умови для комплексного професійного розвитку майбутніх фахівців.

Зі свого боку, заклад професійної освіти зобов'язаний призначити ментора з-поміж найбільш кваліфікованих викладачів для організації методичної підтримки студентів та контролю з дотримання ними трудової дисципліни й правил внутрішнього розпорядку організації. Такий механізм гарантує, що студент не лише опановує професійні навички, а й формує компетенції відповідального, організованого та безпечного працівника, що відповідає вимогам сучасного ринку праці.

Між тим, тісна взаємодія бізнесу й закладу освіти є необхідною для якісної та повноцінної підготовки кадрів. Аналіз досвіду взаємодії підприємств та освітніх установ показав, що будь-який заклад освіти (ЗО), вступаючи у партнерські відносини з бізнесом, стикається з низкою важливих питань: у чому полягає підвищення ефективності та зміцнення зв'язку між ЗО та сферою бізнесу; як виконати спільне завдання підготовки кадрів вищого рівня з огляду на темп розвитку галузі; як зацікавити бізнес у співпраці із закладом освіти; які форми та методи взаємодії є найбільш ефективними; яке нормативно-правове забезпечення цієї взаємодії.

Важливим аспектом партнерства є інтеграція навчального процесу та потреб бізнесу. Студенти отримують можливість ознайомитися з реальними виробничими ситуаціями, навчитися виконувати професійні завдання у практичних умовах та опановувати інноваційні технології, що застосовуються у конкретній галузі. Для закладів освіти це сприяє підвищенню якості підготовки фахівців, адже навчальні програми стають більш адаптованими до реальних умов ринку праці, а педагогічний колектив отримує зворотний зв'язок від роботодавців щодо актуальності освітніх підходів.

Таким чином, організаційно-педагогічні умови діяльності закладів професійної освіти, побудовані на основі бізнес-партнерства, забезпечують взаємну вигоду для всіх сторін: студенти набувають практичного досвіду та професійних ком-

петенцій, заклади освіти підвищують якість навчального процесу, а підприємства отримують підготовлених фахівців, здатних ефективно працювати у виробничому середовищі. Ця взаємодія формує стійку основу для розвитку професійної освіти, сприяє реалізації інноваційних підходів у навчанні та створює умови для сталого партнерства між освітою та бізнесом.

Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на: розроблення та впровадження ефективних моделей взаємодії між закладами професійної освіти та підприємствами різних галузей з урахуванням регіональних особливостей; вивчення впливу різних форм партнерства (стратегічні альянси, стажування, спільні освітні проекти) на якість підготовки фахівців та їхню професійну мобільність; оцінку ефективності нормативно-правового регулювання співпраці бізнесу й закладів освіти та розроблення рекомендацій щодо його оптимізації; дослідження методик інтеграції інноваційних технологій та практичних навичок у навчальні програми професійної освіти; виявлення факторів мотивації бізнесу до активної участі в підготовці фахівців і створення механізмів заохочення підприємств до партнерства.

Такі напрями подальших досліджень дозволять підвищити ефективність підготовки кваліфікованих кадрів, забезпечити їх готовність до роботи в сучасних умовах і створити стійкі взаємовигідні зв'язки між освітою та бізнесом.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Філософія освіти. Київ : Знання, 2016. 348 с.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. Київ : Атіка, 2015. 424 с.
3. Вітренко Ю. М. Управління розвитком професійної освіти. Київ : Педагогічна думка, 2017. 184 с.
4. Дмитренко Г. А. Стратегічне управління освітою. Київ : КНЕУ, 2018. 256 с.
5. Грішнова О. А. Соціальне партнерство у сфері праці та освіти. Київ : КНЕУ, 2019. 210 с.
6. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Київ : Грамота, 2005.

7. Колот А. М. Соціальне партнерство: теорія і практика. Київ : КНЕУ, 2018. 320 с.
8. Ничкало Н. Г. Професійна освіта в умовах глобалізації. Київ : Педагогічна думка, 2016. 240 с.
9. Радкевич В. О. Управління закладами професійної освіти. Київ : ППО НАПН України, 2020. 196 с.
10. Савченко О. Я. Якість освіти: теоретичні засади. Київ : Педагогічна думка, 2017. 160 с.
11. Семігіна Г. В. Соціальна політика і партнерство. Київ : Академвидав, 2019. 232 с.
12. Grimsey S., Lewis M. Public Private Partnerships. Cheltenham : Edward Elgar, 2004. 268 p.
13. Smith W. Business and Education Partnerships. London : Routledge, 2018. 212 p.
14. Bolz U. Public-Private Partnerships in Education. Berlin : Springer, 2017. 304 p.
15. Birkland T. An Introduction to the Policy Process. New York : Routledge, 2019. 418 p.
16. Waddock S. Building Successful Partnerships. Boston : Harvard Business School Press, 2018. 240 p.
17. Weber J., Lawrence A. Business and Society. New York : McGraw-Hill, 2020. 592 p.

References

1. Andrushchenko, V. P. (2016), Philosophy of education, Znannya, Kyiv.
2. Bykov, V. Yu. (2015), Models of organizational systems of open education, Atika, Kyiv.
3. Vitrenko, Yu. M. (2017), Management of the development of vocational education, Pedahohichna dumka, Kyiv.
4. Dmytrenko, H. A. (2018), Strategic management of education, KNEU, Kyiv.
5. Hrishnova, O. A. (2019), Social partnership in labor and education, KNEU, Kyiv.
6. Kremen, V. H. (2005), Education and science in Ukraine – innovative aspects, Gramota, Kyiv.
7. Kolot, A. M. (2018), Social partnership: theory and practice, KNEU, Kyiv.
8. Nychkalo, N. H. (2016), Vocational education in the conditions of globalization, Pedahohichna dumka, Kyiv.

9. Radkevych, V. O. (2020), Management of vocational education institutions, IPTO NAPN Ukrainy, Kyiv.

10. Savchenko, O. Ya. (2017), Quality of education: theoretical foundations, Pedagogichna dumka, Kyiv.

11. Semyhina, H. V. (2019), Social policy and partnership, Akademvydav, Kyiv.

12. Grimsey, S. and Lewis, M. (2004), Public private partnerships, Edward Elgar, Cheltenham.

13. Smith, W. (2018), Business and education partnerships, Routledge, London, 212 p.

14. Bolz, U. (2017), Public-private partnerships in education, Springer, Berlin.

15. Birkland, T. (2019), An introduction to the policy process. New York: Routledge.

16. Waddock, S. (2018), Building successful partnerships, Harvard Business School Press, Boston.

17. Weber, J. & Lawrence, A. (2020), Business and society, McGraw-Hill, New York.

Дата першого надходження статті до видання: 09.02.2026.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.02.2026.

Дата публікації (оприлюднення): 23.03.2026.